

...hogy többet érjen a diploma

(Folytatás az 1. oldalról.)

cializmus egészével szemben is érvényesíteni akarják. Igaz, néhez a reális arányok megtalálása, mégis úgy vélem, a valóság-hoz kell igazodnunk, s nem szabad a szocializmus egészével fenntartással lenni. Ezekből kiindulva magam a szocialista értékrend körvonalazását tekintem oktatásunk lényegi részének.

Imre Ottó adjunktus: 1956 óta vagyok marxista oktató. Elsősorban joghallgatókkal dolgozom. *Hallgatóim érdeklődők, aktívak. Szükségesnek tartják a politikai gazdaságtant a leendő pálya szempontjából is.* Másodéven érezhetőbb a tárggyal való azonosulás. Ekkor ők maguk is érzékelik már, hogy szaktárgyaik egy részéhez pl. polgári jog, munkajog elengedhetetlen a politikai gazdaságtan. A tárgy iránt különösen érdeklődő hallgatók évfolyamdolgozatot, szakdolgozatot írnak a tanszékre. A legjobb TDK-s hallgatók közül már tanszéki munkatárs is került ki. A kiscsoportos foglalkozásokon időt adok az aktuális kérdések megvitatására is. E kérdésekre órán kívül is szívesen válaszolok. Részt veszek a nevelési feladatokban is; bizonyára ezért lehettem párttagjelölt is.

Józsa Zoltán tanársegéd: a jogi karon oktatok, szervezést és szociológiát. *Ugy vélem, hogy a joghallgatók többsége az értelmiséggé válás folyamataiban nagy szerepet tulajdonít a magas szintű szakmai jártasságnak.* Ebből fakad az a szemlélet, hogy a szakmai tárgyakat előnyben részesítik az alapozó, elméleti, ideológiai stúdiumokkal szemben. Ugyanakkor az is világos, hogy igazán hatékony jogalkotást és jogalkalmazást csak szilárd ideológiai, elméleti alapon lehet folytatni. E felismerés nyomán az elmúlt években örvendetes módon növekedett az érdeklődés a társadalmi valóságot vizsgáló tárgyak, köztük a szociológia iránt is. A szociológia pedig igyekszik a maga sajátos fogalom- és eszközrendszerével az elvárásoknak megfelelni, s ez mindenképpen jótékonyan foghatni a hallgatók és a szociológia viszonyára is.

Katona Péter docens: Évek hosszú sora óta mindhárom karon oktattam. Néhány éve főleg dialektikus és történelmi materializmust oktatok. Az a véleményem, hogy a foglalkozások hangulata a tanártól is függ. Nálam nincsenek „ügyes zsenik”, akik állandóan szerepelnek, én évközben is mindenkitől rendet, fegyelmet, tudást követelek. Igaz, ehhez hiányoznak a jó tankönyvek, kevés példányzárban érhető el a kötelező irodalom, ezért nem mindig a hallgatók múlik, ha nem olvas. *Aktuális kérdések, igen, nálam is elhangzanak.* Néha szakdolgoznak is a tárgyból. Összességében az a véleményem, hogy az ifjúság aktív, jóindulatú. Eppen ezért nem mindegy, milyen követelmények elé állítjuk őket!

Nagy Lajos egyetemi tanár: Az általában érvényes gondok valóban komoly nehézségeket okoznak az egyetemi oktatásban is. Mint közgazdász is egyre feszítőbbnek tartom, hogy magasan kvalifikált szakembereket vár a társadalom, s adott szinteken igen kevés bérért. Ezen valóban változtatni kellene, mert máris kontrasztelekciót okoz!

A mindennapi munkában joghallgatókat oktatok. Az utóbbi időben a tananyagot közelíteni próbáltuk a jogi pálya követelményeihez. Kiemelt témaköröket jelentenek például a gazdaság és a politika viszonya, a gazdasági irányítási rendszer, az államigazgatás és a gazdasági irányítás viszonya stb. E témakörökből speciál kollégium is indul. Ugyanakkor a hallgatói reagálásban még mindig kísért az „egszizmus” veszélye, kevés az igényes hallgató!

Nagy László docens: A bölcsészkaron oktatok, nyelv- és történelem szakokat is. Sajnos, nem sok különbséget tapasztalok. A történelem szakosoktól megalapozottabb kérdéssel várnék, talán a tájékozottságukat esetenként nagyobb, de ez is sajátos módon érvényesül. A tanári elhivatottság különösebben nem jelentkezik. Mindezeket tapasztalva a taná-

ri munkámban is arra töreksem, hogy a hallgatókat széles látókörű, marxista műveltségű szakemberré alakítsuk. Ehhez a feltételek tulajdonképpen adottak, jobban, mint ahogy azt a hallgatók hiszik. Jó lenne, ha a hallgatók a kritikai megjegyzéseket konkrétan vetnék fel, ha igényességük a saját munkájukban is megmutatkoznának, ha sokat olvasnának, legalább magyarul...

Positív tapasztalataim inkább a speciál kollégiumról vannak, ahol az arab világ történelmi és ideológiai kérdéseivel foglalkozom. Ez a téma aktuális, a hallgatókat is érdekli.

Oláh János tanársegéd: Két éve még magam is diák voltam. Ezért, úgy gondolom, különösen tudom partnerként kezelni a hallgatóimat, akik történelem szakos bölcsészek. Igyekszem a demokratikus vitakészség kialakítására, az új helyzetek értelmezésére törekszem. *Hogy megnyit ér a diploma; hát anyagiilag keveset, ezt magam is érzem,* de talán az is válasz, hogy most végzem a kiegészítő tanár szakot a közgazdász végzettségem mellé. Szívesen vagyok hallgatók között, szeretnék jó tanár lenni.

Rácz János egyetemi tanár: Sajátos program szerint III. éves történelem szakosoknak tudományos szocializmust oktatok. Positív tapasztalataim vannak. A kötelező irodalmat mindenki feloldozza, ehhez adott témákból még külön irodalmat is elolvasnak, gyakran szerepelnek aktuális kérdések, erre kifejezett igény is van. Néhányan szakdolgozatot is írnak a tárgyból. Közülük kerülnek ki fiatal tanszéki kollégák is, illetve más hasonló munkahelyek fiatal utánpótlása.

Szabó Tibor adjunktus: Elsősorban nyelv- és bölcsészeti oktatok. *Közöttük van egy erendőd társadalmi-politikai érdeklődés.* Az a célom, hogy ezt az érdeklődést tudatosan is irányítsam, biztosítsam a nyílt viták lehetőségét. Erre a speciális filozófiai szövegelméletek is lehetőségeket teremtenek. Emellett a mai kérdésekre is próbálunk választ adni.

Tanári pálya, hát igen, ennek a pályának évezredek óta különös vonzása van. *Atadni a megszerzett tudást, fiatalok között lenni, követni, hogyan gondolkodnak a mai fiatalok — mondjuk mindezt érdemes tanárnak lenni, még akkor is, ha napjainkban a pálya társadalmi presztízse nem túl magas!*

A nyitott tanár érzékeny a hallgatók gondolataira, kérdésvetéseire. Ezért is vállaltam szívesen a filozófiai kérdésekkel foglalkozó KISZ-alapszervezet tanári patronálását.

Tóth László docens: Politikai gazdaságtant oktatok a TTK-n, köztük tanár szakos hallgatókat is. *Hallgatóim érdeklődése, társadalmi-politikai előképzettsége alacsony fokú.* Ennek egyik oka a gyenge középiskolai felkészítés. Ugyanakkor egyetemi óra-terhelésük nagyobb az átlagosnál, így kevés idejük marad a szakmán túli kitekintésre. Emellett a TTK-s hallgatók precízek; a tanár szakosok többsége a politikai tárgyakat is szükségesnek tartja. Szakmájukból következően jellemző rájuk az egzaktság, ezért, ha megérzik a tárgy belső logikáját, akkor jól lehet dolgozni velük. Az illusztrálás során arra is figyelek, hogy a mennyiségi összefüggéseket jobban követik.

A jövő kutatás témaköréből vezetek speciál kollégiumot. Itt még külön érdeklődéssel is találkozom. Óráimon igyekszem a felvetődő kérdésekre azonnal is reagálni, őszintén légtört teremteni.

DR. MICHELLER MAGDOLNA

Jóllehet a marxizmusoktatók sajátos szempontból közelítették a kérdéshez, a velük folytatott beszélgetés mégsem volt hiábavaló, hisz arról győzi meg olvasóinkat, hogy a probléma nemcsak a végzett diplomásokat, hanem a képzésükben részt vevő oktatókat is foglalkoztatja. Mindezek ellenére megoldási lehetőségeket, javaslatokat ez a beszélgetés sem vázol, így a továbbiakban is várjuk a hozzászólásokat.

A szerk.

Vizsgázunk...

(Hampel Tamás és dr. Hatvani László írásaihoz)

● A teljesség igénye nélkül szeretnék írni a szegedi felsőoktatási intézmények számonkérési, illetve vizsgarendszeréről. A szegediről írok, mivel ezt ismerem leginkább, ámátor a magyar felsőoktatási intézmények ilyen rendszerei központilag szabályozottak, vagyis nincs lényeges eltérés. A témát tovább pontosítva, a fent nevezett intézmények számonkérési, illetve vizsgarendszeréről kívánok írni. Az illethez szót találtam a legmegfelelőbbnek, mert valóban mindkét rendszert szeretném vizsgálni. A kettő ugyanis nem azonos. A számonkérési rendszer tágabb fogalom a vizsgarendszernél, mely utóbbi az előbbi része. A két cikkirő viszont eme különbséget elhanyagolta; egyikük azonosította a kettőt, mondván, a számonkérés valójában csak a vizsga, míg a másikuk kettéválasztotta ugyan a fogalmakat, ám azok kapcsolatát nem világította meg, ezzel mintegy egyenrangúvá emelve őket, szintén helytelen képet adott. Tehát, véleményem szerint — s ezt többször nem fogom hangsúlyozni, hisz az egész íromány az én véleményemet tükrözi — a helyes értelmezés, hogy a számonkérési rendszer formájában és tartalmában komplexebb jellegű, mint a vizsgarendszer. A számonkérési rendszer magában foglalja a vizsgarendszert, így időbelileg része a vizsgaidőszak és a szorgalmi időszak is, vagyis a teljes tanulmányi időt átfogja. A vizsgarendszer a számonkérési rendszer önálló alrendszere. A kettő szembeállítását éppen a köztük lévő viszony helytelen értelmezése, és a gyakorlatban történő hibás alkalmazásuk teszi indokolttá. A számonkérési rendszer a hallgatók tudásának, képességeinek felmérését és értékelését valósítja meg.

● Azzal mindkét cikkirő többé-kevésbé egyetért, hogy a tudás értékelése a vizsgákon folyik, a tudás felméréséről pedig csak egyikük beszél. Pedig a felmérés — mint információszerezés — az értékelés alapja. Az vitathatatlan, hogy a vizsgákon folyik ilyen felmérés. Am folyik-e másutt is? Tényleg azonosítható-e a gyakorlat alapján a számonkérési rendszer a vizsgarendszerrel?

● Vegyük sorra a számonkérési rendszer fontosabb területeit!

● Az orvos- és gyógyszerész-képzésben, valamint a TTK-n folyamatosnak mondható a gyakorlati foglalkozás és azok értékelése. Ezt a képzés jellege kívánja meg. Am ezen gyakorlati foglalkozások leginkább a vizsgára való eljutás (pontosabban a vizsgára bocsátható felirati pecsét beütésének) előfeltételei. A bölcsészeknél és a főiskolákon a gyakorlati foglalkozások többségükben elméleti jellegűek, csak a tényleges tanítások jelentenek kivételt, ám azok a képzés végén vannak, tehát nem folyamatosak ilyen értelemben. A számonkérési rendszerben betöltött szerepük azonos a fentebb mondtakkal. A legspeciálisabb a jogászok helyzete, ugyanis szinte kizárólag elméleti jellegű a gyakorlati foglalkozás (amíg egy leendő fizikatanár — a robbanásveszélyét leszámítva — nyugodtan végezheti azon kísérleteket, melyeket tanár korában fog, egy leendő bíró ugyanígy nem ítélezhet), és az értékelésben játszott szerepük is ehhez igazodik. Tehát a gyakorlati foglalkozásoknak nincs meg a kellő szerepük és súlyuk a számonkérési rendszerben, pontosabban az értékelésnél nem úgy jönnek számításba, mint ahogyan az megkívánatna.

● A különböző dolgozatok írása a következő terület. Ezekről az mondható el, hogy funkciójuk egyoldalú lett: a hallgatók folyamatos tanulásra való ösztönzése. Egészen lesarkítva a dolgot: eredménytelen megírásukat szankció követi (azaz értékelték), eredményes megírásuknak nincs különösebb következménye (azaz nem értékelték).

● A harmadik területről, a szakmai gyakorlatokról is a dolgozatoknál elmondottakat lehet megállapítani.

● Akkor pedig maradt a negyedik terület, a vizsga. Mivel nem akarok részletesen belemenni a különböző vizsgák elemzésébe, csak utalok arra, hogy a vizsga jellegét leginkább az ott számonkérendő tárgy határozza meg. A vizsgák általában szöveg történelem tételhúzás alapján. A vizsgák valamely tárgy elsajátításának végső értékelése, ebből következik, hogy (jó esetben) egyszeri jellegű. A legáltalánosabb jellegű felmérési és értékelési mód, mert egyaránt használatos szaktárgyak és nem szaktárgyak, elméleti és gyakorlati tárgyak esetén. A vizsgákat a félév lezárásaként tartják, az az időszakos, nem folyamatos jellegű. Eme jellemzők jól mutatják, hogy Hampel Tamás megítélése ilyen vonatkozásban helytálló. Vizsgán a hallgató tényleges tudásának csak egy töredékét ismerheti meg az oktató, és ebből a töredékből általánosít. Ez az általánosítás pedig mind mennyiségi, mind minőségi; ha a vizsgaanyag tételben szereplő részét tudja a hallgató, akkor tudja az egész anyagot, ha a tételt jól mondta el, az egész anyagot jól tudja. Ezen kétirányú általánosítás rendkívül kétséges eredményre vezet, különösen, ha figyelembe vesszük a számonkérési rendszer szinte kizárólagos leszűkülését a vizsgákra. Ha a számonkérési rendszer más területei úgy funkcionálnának, ahogyan kellene, és a megfelelő súllyal szerepelnének, akkor egy differenciáltabb, és a valóságot jobban tükröző kép alakulhatna ki a hallgató tudásáról (és tegyük hozzá: képességeiről is). Ilyen vizsgacentrikus számonkérési rendszer a hiányosságai folytán roppant káros következményekkel jár. Így és ezért kerülnek munkába, felelős pozícióba nem megfelelő emberek. (Nagyon finoman fogalmaztam!)

● Miért van ez így? Mik az okok?

● Dr. Hatvani László írja (miután lényegében elismeri a jelen állapot hibás voltát), hogy a választott pálya iránt érzett hivatástudat, a tudásszomj, az alkotás öröme lenne a döntő tényező, ami a számonkérés ellenében a meghatározó szerepet kéne hogy játssza.

● A pályaválasztás problémáit nem óhajtom tárgyalni, ám tényként lehet elfogadni, hogy a felsőoktatási intézményekbe jelentkező emberek többsége leendő pályáját nem, vagy csak kevésbé ismeri, így a hivatástudat nem tombol bennük, és ha igen, akkor azt hamar sikerül kioltani. Ez pedig önmagában megérné egy vitát. A tudásszomj kapcsán már kevésbé vagyok pesszimista. A hallgatók többségében tanulmányaik kezdetén még megvan, a végén már alig alig. Ennek legfőbb oka, egyszerűen, hogy a hallgatók a sikeres felvételi után általában túlértékelik saját képességeiket, a reális kép kialakulása pedig lehűti őket, másrészt az oktatók szintén túlértékelik saját képességeiket (a hallgatókét nem), így aztán rengeteg az unalmas, érdektelenségbe fulladó, csak teletelenségből látogatott előadás, és egy rossz előadás által romboltakat egy jó nem tudja helyrehozni. Végül az alkotás öröme, mint kívánalom. Szép is lenne! Am illet én még nem tapasztaltam, sőt, más se nagyon. És ennek a hiánya valóban döntő tényező. A felsőoktatásban a hallgató — leginkább a vizsgacentrikusság miatt — egy adattároló és megadott program alapján analízáló, szelektáló számítógép szerepére van kárthatva. Hogy óhajtja hallani az oktató az anyagot? Szórolj szóra, összevissza, vázlatosan, tematikusan stb.? Hát kérem, as you like it! — mondaná a művelt angol. De félre a gúnyolódással: szomorú tény, hogy az alkotás öröme sem az oktatás, sem a számonkérés nem valósítja meg. És itt is jöhet egy „miért”.

● A legáltalánosabb választ tudom megadni, kihagyva néhány fontos összekötőkapcsolat a

miérték és a válasz között, mivel az okok mély és részletes tárgyalására egy könyv se volna elegendő.

● A magyar felsőoktatásban mindmáig eldöntetlen kérdés, hogy milyen jellegű is legyen: szakembereket képezzen-e, vagy értelmiséget neveljen. Ezt is, azt is. Képez és nevelj! Olyan követelményeket támaszt a társadalom a felsőoktatással szemben, melyeket az egészükben nem tud megvalósítani, mivel maguk a követelmények is valahol ellentmondanak egymásnak. Így az a helyzet állt elő, hogy se igazán jó szakembert, se értelmiségit nem kap a társadalom. A szakember a gyakorlat követelménye, aminek valamilyen formában eleget kell tenni. Az értelmiség nevelésének szükségessége a társadalom alapelveiből fakad. De az elveket nem a gyakorlat hozza létre. Ez a társadalom nem kívánja a gondolkodó fejeket, szakembereket, hanem a felsőoktatás hiába változtatott a képzésen, tradicionálisan hajlamos még ma is az értelmiséggé nevelő funkcióját betölteni. Leginkább jó szakembereket és jó értelmiséget nevelnének, ám mivel csak egyike van igény, csak az egyik megvalósításához van lehetőség.

● A társadalomban nincs egyenes, letisztult értékrend, ezért ilyen követelmények sincsenek. Ha a pedagógust nem becsüli meg a társadalom mind erkölcsileg, mind anyagilag úgy, ahogy az a jövő nemzedéke nevelőit megilletné, a pedagógus-jelölt a realitásokhoz igazodik, vagyis annyit tanul, amennyi szükséges, és nem amennyit tudna. Ha a társadalom csak jó orvost kér, és nem igényli az egyébként is nagy műveltségű, széles látókörű embert (mivel annak igényeit úgyszintén nem tudná kielégíteni), akkor az orvostanhallgató csak annyit tanul, hogy jó orvos legyen belőle stb.

● Végeredményként megállapítható, hogy a felsőoktatás a társadalmi igényeket elégti ki ezek kielégítésére megfelelő módon oktat, nevel, adja a tudást és kéri számon azt.

● Ennek következményei viszont lehangolóak. Ezért hát kívánatos volna, ha a felsőoktatás túllépne a társadalom által támasztott igényeken (mivel pedig ezen igények szabják meg a lehetőségeket is), a lehetőségeken belül, azokat végsőkéig kihasználva és azokra tágitóan hatva.

● Hogy ezen nagyon általános fejtegetésen túl a konkrét témához is szójuk, azt tudom mondani, hogy a számonkérési módszer ezen írásban felvázolt formáit (melyek bizonyára nem teljesek) és módjait (a tudás felmérését és értékelését) a megfelelő arányokban és súllyal kellene szerepeltetni. Az arány és súly kérdését pedig az oktató-nevelő munka elé állított követelmény határozza meg, azaz adjunk többet és kérjünk többet. De ne csak a vizsgán kérjünk, és a vizsgán ne csak kérjünk.

PAP GÁBOR

Szöveg nélkül

